

EUROOPA KOHTU OTSUS

7. juuni 1983*

[...]

Kohtuasjas 78/82,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: komisjoni õigusnõunik Rene-Christian Beraud, keda abistas õigustalituse ametnik Eugenio de March, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: Oreste Montalto kantselei, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg.

hageja,

versus

Itaalia Vabariik, esindajad: diplomaatiliste erimeelsuste, välislepingute ja õigusasjade osakonna juhataja Arnaldo Squillante ja riiklik esindaja Oscar Fiumara, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: Itaalia saatkond.

kostja,

mille esemeks on taotlus tuvastada, et jätkates ühtsete kasumimarginaalide kehtestamist tubakatoodetele müügile, rikub Itaalia Vabariik EMÜ asutamislepingu artiklist 37 tulenevaid kohustusi,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president J. Mertens de Wilmars, kodade esimehed P. Pescatore, A. O'Keefe ja U. Everling ning kohtunikud lord Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans, O. Due ja K. Bahlmann,

kohtujurist: S. Rozes,

kohtusekretär: P. Heim,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

Põhjendused

1. Euroopa Ühenduste Komisjon esitas EMÜ asutamislepingu artikli 169 alusel hagiavalduse, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 24. veebruaril 1982, ja milles palutakse tuvastada, et kuna Itaalia Vabariik kehtestab jätkuvalt ühtseid kasumimarginaale tubakatoodete jaemüügile, on ta rikkunud EMÜ asutamislepingu artiklist 37 tulenevaid kohustusi.
2. Itaalias on nii tubakatoodete tootmisele kui turustamisele kehtestatud riigimonopol. Jaemüügi puhul tähendab see seda, et tubakatoodete jaemüügi õigus on ainult maksuasutuste poolt heakskiidetud tubakatoodete müüjatel, keda on umbes 80 000. Tubakatoodete müüja peab tubakatooteid müüma riigi poolt kehtestatud hinnastruktuuri jaemüügi hindadega.
3. Hinnastruktuur sisaldab laia valikut jaemüügihindu, mis koosnevad kolmest osast: tootjale ja jaemüüjale makstavast tasust, riigikassale makstavast osast ja jaemüüja vahekasumist. See vahekasum moodustab 8% jaemüügihinnast. Nii monopoli haldaja tubakatoodete valmistajana kui ka maaletoojad võivad oma toodetele valida hinna kas juba hinnastruktuuris leiduvate hulgast või kehtestada uue hinna, mis seejärel lisatakse hinnastruktuurile.
4. Vastavalt asutamislepingu artikli 169 esimesele lõikele esitas komisjon 13. novembril 1980. aastal Itaalia Vabariigile põhjendatud arvamuse, milles väitis, et viimane, säilitades teatud monopoli rakendusmeetmed, pole täitnud asutamislepingu artiklist 37 tulenevat kohustust kohandada tubakatoodete kaubanduslikku riigimonopoli. Nende vaidlustatud meetmete seas nimetati ühtsete kasumimarginaalide kehtestamist. Võttes arvesse põhjendatud arvamuses esitatut, leppisid Itaalia valitsus ja komisjon kokku reas muudatustes, mida riigimonopolile kohaldada. Itaalia valitsus keeldus siiski loobumast jaemüügile kehtestatud ühtsete kasumimarginaalide süsteemist.
5. Pärast seda algatas komisjon käesoleva menetluse ühtsete kauplemismarginaalide säilitamise kohta, palvega tuvastada, et kõnealune süsteem on vastuolus EMÜ asutamislepingu artikliga 37.
6. Asutamislepingu artikli 37 lõige 1 sätestab, et: “liikmesriigid kohandavad kaubanduslikke riigimonopole nii, et kaupade hankimis- ja turustamistingimuste suhtes ei oleks liikmesriikide kodanike vahel diskrimineerimist.”
7. Komisjon väidab, et riigipoolne ühtsete kasumimarginaalide kehtestamine jaekaubandusele on diskrimineeriv meede, kui riigile kuulub kõnealuste toodete tootmise monopol. Ühest küljest on riik paratamatult sunnitud eelistama kodumaiste tootjate toodangut välisriikides toodetule ja kehtestama marginaali tasemel, mis eelistab siseriikliku toodangu turustamist. Teisest küljest tuleneb diskrimineerimine asjaolust, et Itaalia monopol, ekspordides teistesse liikmesriikidesse, võib vabalt valida oma müügiarendamise poliitika, samas kui välisriikide tootjad, kes müüvad kaupu Itaaliasse, on kohustatud järgima riigi poolt kehtestatud ühtseid kasumimarginaale.
8. Lisaks leiab komisjon, et ühtsed kasumimarginaalid võivad moonutada konkurentsi ja panna teistest liikmesriikidest pärit tooted ebasoodsasse olukorda. Ühtne kasumimarginaal on oma sisult konkurentsivaenulik, kuivõrd see muudab võimatuks välisriikide tootjatel maksta lisatasu

turustamise eest ning sunnib neid tootmisel kasutama samu turustamisviise kui Itaalia tootjad.

9. Itaalia valitsus leiab, et ühtsete kasumimarginaalide süsteem ei ole diskrimineeriv. Kõnealune meede kehtib ilma eranditeta kõikidele toodetele, nii sise- kui välisriiklikele, ja selle eesmärk on takistada tubakamüüjate poolset diskrimineerimist klientide ja tootjate suhtes. 8%-ne kasumimarginaal tagab õiglase ja piisava tasu tubakamüüjatele ja meedet ei kehtestatud osana müügipoliitikast, eesmärgiga eelistada kodumaiseid tooteid. Turu ühise korralduse puudumisel võib iga liikmesriik vastu võtta erisätteid, mis võivad erineda teistes liikmesriikides kehtivatest sätetest.

10. Lisaks väidab Itaalia valitsus, et väidetav konkurentsi moonutamine ei kuulu läbivaatamisele seoses asutamislepingu artikliga 37. Samuti eitab Itaalia valitsus konkrentsi piirangute olemasolu ja rõhutab, et vaidlusalune meede on oma olemuselt riigi sekkumine jaehindade kujundamisesse, mida on kinnitanud ka kohtupraktika. Täiendavalt väidab Itaalia valitsus, et asutamislepingu artikli 90 lõige 2 lubab teha mööndusi asutamislepingus sätestatule, sest Itaalia riigimonopol tubakatoodete jaemüügis on oma olemuselt fiskaalmonopol ja ühtsete kasumimarginaalide kaotamine takistaks monopoli erieesmärkide saavutamist. Marginaalid tagavad hindade läbipaistvuse, välistavad hinnasõja ja aitavad takistada salakaubavedu.

11. Esitakes tuleb meenutada, et nagu Euroopa Kohus sedastas oma 3. veebruari 1976. aasta otsuses kohtuasjas 59/75: Pubblico Ministero v Manghera (EKL 1976, lk 91) ja 13. märtsi 1979. aasta otsuses kohtuasjas 91/78: Hansen v Hauptzollamt Flensburg (EKL 1979, lk 935), ei nõua asutamislepingu artikkel 37 kaubanduslike riigimonopolide täielikku kaotamist, vaid nende kohaldamist viisil, mis tagab, et kaupade hankimis- ja turustamistingimuste suhtes ei oleks liikmesriikide kodanike vahel diskrimineerimist. Et artikli eesmärk on tagada kaupade vaba liikumise üldpõhimõtte järgimine kogu ühisturu piires, järeldub nii artikli 37 sõnastusest kui ka asukohast asutamislepingus, eriti aga liikmesriikide vahelise kaubanduse koguseliste piirangute ja sellega samaväärsete toimetega meetmete tühistamises, säilitades sellega tavapärased konkrentsitingimused liikmesriikide majanduste vahel ka juhul, kui kõnealune toode peaks ühes või teises liikmesriigis olema kaubanduslik riigimonopol.

12. Kuna kõnealused reeglid kehtivad ilma erandita nii kodumaistele kui välismaistele toodetele, tuleb analüüsida, kas need siiski pole diskrimineerivad või ei oma konkurentsi moonutavat mõju, piirates tubakatoodete importimist ja takistades sellega ühendusesisest kaubandust.

13. Komisjon väidab, et tänu Itaalias kehtestatud üldisele tubakatoodete reklaamikeelule, on välisriikide tootjad toodete turustamisel ebasoodsamas olukorras, sest nad ei saa võimaldada jaemüüjatele suuremat kasumimarginaali, selleks et julgustada neid müüma imporditud tooteid.

14. Selle väitega ei saa nõustuda. Turustamislisatasu andmine on võimatu nii tubakatootmise monopoli haldajatele Itaalias kui ka tootjatele välisriikides. Veelgi enam, komisjon pole tõendanud, et turustamislisatasude andmine on ainus kaubanduslik abinõu, mis võimaldab välistoodeteid Itaalia turul kehtestada, eriti kui arvesse võtta, et võimalus konkureerida jaehindade alusel jääb alles. Komisjoni esitatud andmed – ning Itaalia valitsuse poolt esitatud andmed, mida komisjon pole vaidlustanud ehkki on vaidlustanud nende tõlgenduse – Itaaliasse tubakatoodete importimise ja imporditud toodete turuosa kohta võrreldes olukorraga teistes liikmesriikides, ei toeta väidet, et erinevalt kodumaistest toodetest ei suuda imporditud tooted konkureerida turul ilma jaemüüjatele antavate turustamislisatasudeta.

15. Samuti tuleb veel rõhutada, et seadusega kehtestatud ühtne kasumimarginaal on aastaid olnud muutumatult 8% jaemüügi hinnast. Ametivõimudel pole selles küsimuses mitte mingisugust otsustamisõigust ega kaalutlusruumi ja nad ei oma mingit rolli kasumimarginaali kehtestamisel. Mitte miski ei toeta väidet, et marginaal arvestab Itaalia monopolile kuuluvate toodete erivajadusi sõltuvalt olukorrast turul. Seega pole komisjon suutnud tõendada, mis viisil marginaali kehtestamine sellistel tingimustel soodustab ainult kodumaiste toodete turustamist.

16. Küsimuse kohta, kas vaidlusalused reeglid piiravad välisriikide toodangu importimist, siis nagu Euroopa Kohus on korduvalt märkinud (vt 26. veebruari 1976. aasta otsust kohtuasjas 65/75: *Tasca*, EKL 1976, lk 291; 24. jaanuari 1978 aasta otsust kohtuasjas 82/77: *Openbaar Ministerie v Van Tiggele*, EKL 1978, lk 25; ja 6. novembri 1979 aasta otsust liidetud kohtuasjades 16, 17, 18, 19 ja 20/79: *Openbaar Ministerie v Danis*, EKL 1979, lk 3327), siis riiklikud meetmed, mis reguleerivad hindade kehtestamist ja mis kehtivad ilma eranditeta nii kodumaistele kui imporditud toodetele, ei ole oma olemuselt koguseliste piirangute meetmed, kuid võivad omada sellist toimet, kui tulenevalt kehtestatud hinnatasemest satuvad imporditud tooted ebasoodsamasse olukorda, eriti kui selle tulemusel kaob eelisseisund, mis tulenes madalamatest tootmiskuludest, või kuna maksimumhinnatase on kehtestatud niivõrd madalana, et võttes arvesse imporditud kaupade üldist seisundit võrreldes kodumaise toodanguga, siis kaupmehed saaksid kõnealuseid tooteid importida liikmesriiki ainult kahjumit kandes.

17. Käesoleval juhul ei mõjuta vaidlusalune kord tootjate vabadust määrata jaehind oma toodetele omal äranägemisel. Hinnakonkurents on jaemüügi tasemel võimalik. Välisriikide tubakatoodete tootjad võivad eelisena kasutada kas madalamat tootmiskulu või kanda kõrgemad tootmiskulud terviklikult üle jaehinnale. Vaidlust ei tekita asjaolu, et ühtne kasumimarginaal on piisav tasu tubakatoodete jaemüüjale, olenemata sellest, kas tegu on imporditud või kodumaiste toodetega.

18. Tõepoolest, vaidlusaluste sätete mõjul kohustatakse välisootjaid järgima Itaalia turul ühtseid kasumimarginaale, samas kui Itaalia monopoli haldajate toodetel sellist kohustust välisturul pole. See olukord ei ole siiski käsitatav diskrimineerimisena asutamislepingu artikli 37 mõistes. Selline olukord on kasumimarginaalide reguleerimist sisaldava kaubandusliku riigimonopoli tagajärg, samas kui üheski teises liikmesriigis sellist monopoli ja sellist korda ei ole. Kui need erinevused siseriiklike seaduste vahel, mis on seotud tubakatoodete jaemüügi kasumimarginaalidega, mõjuvad kahjustavalt konkurentsile ühisturul, siis on ühenduse pädevate institutsioonide kohustus eemaldada sellised mõjud, ühtlustades liikmesriikide õigus- ja haldusnorme.

19. Eeltoodust järeldub, et komisjon ei ole tõendanud, et vaidlusalused sätted on imporditud toodete suhtes diskrimineerivad ja kahjustavad kaupade vaba liikumist tavapärastes konkurentsitingimustes. Hagi jäetakse seega põhjendamatu tõttu rahuldamata.

Kohtukulud

20. Kohtu kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt kohustatakse poolt, kelle kahjuks otsus on tehtud, kohtukulud hüvitama, kui vastaspool on seda taotlenud. Kuna komisjon ei ole oma väiteid tõestanud, siis mõistetakse kohtukulud välja komisjonilt.

Mertens de Wilmars

Pescatore

O'Keefe

Everling

Mackenzie Stuart

Bosco

Koopmans Due Bahlmann

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 7. juunil 1983 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

J. Mertens de Wilmars